

MATURITNÁ SLOHOVÁ PRÁCA

V písomnej forme internej časti maturitnej skúšky zo SJL sa hodnotí:

- dodržanie rozsahu práce (úroveň A: 3-5 strán, úroveň B: 2-4 strany),
- celková úprava (prepísanie práce z konceptu do čistopisu, čitateľnosť, zreteľné rozlíšenie veľkých a malých písmen, dôsledné dodržiavanie diakritických znamienok, zreteľné grafické členenie odsekov, čistota textu (text bez škrtnania), dodržiavanie okrajov),
- obsah, kompozícia, jazyk, štýl, pravopis,
- celkový dojem (práca by nemala obsahovať nelogické názory, protispoločenské postoje, antihumánne a neetické názory, názory propagujúce poškodzovanie ľudského zdravia a iné negatívne názory a postoje).

Najčastejšie chyby študentov v slohových prácach:

- nevyužívajú bohatosť slovnej zásoby, málo využívajú jednoduché vety a ich pestrosť z rôznych hľadísk, často využívajú zložené súvetia (3 a viac viet), ktoré sú aj chybné utvorené, používajú zbytočné slová (ten, tomu, to, vlastne, proste...), v blízkych vetách opakujú rovnaké slová, často sa vyjadrujú frázovito, boja sa / nevedia sa úprimne vyjadriť, nevyjadrujú vlastný názor, nepíšu o skutočne prežitom, preto ich práce pôsobia menej presvedčivo, nenapíšu si osnovu, nepremyslia si kompozičnú stavbu práce, intuitívne sa nechajú unášať myšlienkami, nedodržiavajú slohový útvar, odklon od témy, často chýba pútavosť už v úvode...

Žánre, ktoré sa môžu vyskytnúť v zadaní maturitnej slohovej práce sú: výklad, úvaha, rozprávanie, beletrizovaný životopis, slávnostný prejav, charakteristika osoby, umelecký opis, diskusný príspevok.

Výklad

- **dôležité je:**
- dodržanie témy,
- jasné vysvetlenie problému, používanie argumentov (tvrdení s dôkazmi), citovanie (odbornej literatúry), bibliografické záznamy, objektívnosť (využitie 1. os. pl. alebo 3. os. sg.),
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- pre výklad v náučnom štýle sú charakteristické neutrálne slová, odborné slová – termíny, zložitá skladba viet, využitie polovetných konštrukcií a zložených súvetí.

Niekoľko rád

V prvom rade je dôležitá dôkladná znalosť / orientovanie sa v problematike. Pozor na sklznutie k úvahe. Musíte argumentovať

Úvaha

- **dôležité je:**
- dodržanie témy, aktualizácia, subjektívnosť,
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- využitie pestrej slovnej zásoby (bohatý, pestrý jazyk, dôležitá je obraznosť, expresívnosť vyjadrovania - kladne alebo záporne citovo zafarbené slová, umelecké prostriedky: rečnicke otázky, hyperboly, prirovnania, metafory, prívlastky, opakovacie prostriedky, frazeologizmy, výroky...)
- používanie hodnotiacich prvkov / výrazov (napr. *jedinečný, absurdný*), využitie lexiky všetkých štýlov – vyšší, stredný, nižší, využitie jednočlenných i dvojčlenných viet, vety s rôznou modálnosťou a dĺžkou, príčinno-následkové súvetia, osobitné vetné konštrukcie
- originalnosť a nie frázovitosť.

Niekoľko rád

Píšte o tom, čo dobre poznáte, čo je vám blízke, s podstatou čoho sa môžete názorovo, citovo i myšlienково stotožniť. Vyjadrujte svoj vlastný názor, hovorte za seba, píšete úprimne. V popredí nech sú vaše osobné postrehy, názory, postoje. Budte tvoriví, objavní, dôvtipní. Posudzujte a hodnotte javy z nového pohľadu, hľadajte vzájomné súvislosti, kladte ich do nových vzťahov, snažte sa odkryť nové významy, prípadne vyvodit' všeobecné závery (nepíšte to, čo už všetci poznajú, čo je všeobecne známe, nepíšte ošúchané heslá a frázy! Nepoučujte, ale zamýšľajte sa, nastolené otázky môžete ponechať otvorené, aby ich doriešil čitateľ – tým ho nenásilne a pôsobivo ovplyvňujete). Úvaha môže mať apelatívny charakter (vzývate čitateľa k zamysleniu i ku konaniu). Usilujte sa o pestrosť, pôsobivosť vyjadrenia a novosť pohľadu na problém

Rozprávanie

- dôležité je:

- vyzozprávať udalosť, príbeh (nie sled činností za určitý čas!),
- dodržať vnútornú stavbu epického diela (zápletko, zauzľovanie, vyvrcholenie, nečakaný obrat v deji, rozuzlenie, príp. pri jednoduchom rozprávaní udalosť zachytená v časovom slede),
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- členenie textu na pásmo rozprávača a pásmo postáv,
- pestrá slovná zásoba (využitie lexiky všetkých štýlov – vyšší, stredný, nižší - slová zo všetkých vrstiev slovej zásoby - spisovné i nespisovné, používané i málo známe, frazeologizmy, umelecké jazykové prostriedky – metafory, epitetá, metonymie, prirovnania, opakovacie prostriedky, správne využitie slovných druhov (slovies, častíc, citoslovieč a ostatných),
- využitie historického prázentu, využitie rôznorodej modálnosti viet, rôznych typov viet a súvetí - obohatenie rozprávania o opisné a úvahové prvky (pozor: nesmú prevládať),
- zaujímavosť, originalnosť, pútavosť.

Niekoľko rád

Premyslite si osnovu udalosti, príbehu.

Môžete využiť rôzne typy viet - oznamovacie, zvolacie, opytovacie vety, jednoduché vety, vety s polovetnými konštrukciami (prechodník...), súvetia, zložené súvetia, jednočlenné vety („Je dusno.“), dvojčlenné („Skríňa stála na druhom konci izby.“), slovesné, neslovesné („Pán učiteľ!“), možno využiť i vsuvky („Prišla fujavica a – obávam sa – príde ešte tuhšia.“), výpustky („A tu jar.“), nedokončené výpovede („Keby Jula naozaj chcela...“)

Okrem priamej reči možno využiť i vnútorný monológ.

Nezabudnite opísať prostredie a vykresliť aj charakter postáv. Dôležitá je gradácia, napätie.

Využite svoju fantáziu! Nezabudnite na vierohodnosť a presvedčivosť príbehu / udalosti.

Charakteristika osoby

- dôležité je:

- enumerácia vlastností osoby vo vzťahu k sebe, ľuďom, okoliu, práci..., temperament, záujmy, schopnosti, svetonázor..., komplexná charakteristika osoby (vlastnosti človeka z viacerých uhlov pohľadu), využitie priamej i nepriamej charakteristiky,
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- správne využitie slovných druhov (najmä prídavných a podstatných mien, prísloviek), využitie synonym, antonym,
- z hľadiska syntaxe – využitie viet s viacnásobným vetným členom, súvetí s vedľajšími vetami,
- využitie lexiky všetkých štýlov (vyšší, stredný, nižší) – využitie citovozafarbených slov, umeleckých prostriedkov (prirovnania).

Niekoľko rád

V charakteristike buďte objektívni – priblížte kladné i negatívne vlastnosti opisovaného človeka nezveličene, neskreslene – aby sa charakteristika nestala ódou alebo karikatúrou.

Charakteristika môže začínať opisom postavy, môže obsahovať aj hodnotenie, môže byť završená krátkou úvahou alebo zamyslením.

Beletrizovaný životopis

- dôležité je:

- využitie príbehovosti (umelecky opísaný príbeh života),
- faktografickosť – umelecké zakomponovanie najdôležitejších faktov (min. 5) – napr. narodenie, rodinné zázemie, štúdium, záujmy, schopnosti, študijné / jazykové pobyty, ambície do budúcnosti),
- časová postupnosť podľa vopred zvoleného plánu (chronologická postupnosť alebo retrospektíva),
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- tvorivé využitie umeleckých jazykových prostriedkov,
- originalnosť.

Niekoľko rád

Beletrizovaný životopis nie je žáner administratívneho štýlu, ale smeruje k umeleckému štýlu, preto fakty nemožno uvádzať vo forme presných informácií (napr. začal som študovať na Súkromnom gymnáziu, Oravská 11, Žilina). Snažte sa o umelecký pohľad na život – využite obrazné pomenovania – metafory, personifikácie, epitetá, prirovnania, opakovacie prostriedky.

Diskusný príspevok

- dôležité je:

- adresnosť (adresovanie konkrétnym poslucháčom), aktuálnosť,
- vlastné hodnotenie problémov s využitím aktuálnych poznatkov o danej problematike (subjektívno-objektívny prístup), používanie argumentov a citátov s cieľom presvedčiť poslucháčov,
- využitie výkladových aj úvahových postupov (vysvetľovanie, argumentovanie i vlastný názor),
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- z hľadiska syntaxe – využitie zložených súvetí – príčinnno-následkových, dôsledkových, využitie polovetných konštrukcií, a to vo výkladovej časti textu,
- využitie pestrej modálnosti viet – v úvahovej časti textu,
- z hľadiska lexiky – využitie odborných termínov, použitie presvedčiacich prvkov, ktoré majú podnecovať a motivovať poslucháča (rečnicke otázky, zvolania...),
- subjektívna interpretácia objektívnych faktov (1. os. sg. alebo 1. os. pl.) – vyjadrenie vlastného názoru, postoja.

Niekoľko rád

Do úvodu zahrňte: oslovenie, poďakovanie za slovo, nadviazanie na predchádzajúci príspevok, do záveru poďakovanie za pozornosť. Pri nadväzovaní na predchádzajúci referát či diskusný príspevok možno využiť niektoré zo slovných spojení: Chcel by som nadviazať na... (Ne)možno súhlasiť... Ako sa už hovorilo... Vidí sa mi správne spomenúť... Podľa mojej mienky... Je známe, že... Všetci viem, že... Diskusia ukazuje... V úvode je potrebné uviesť, o čom budete hovoriť, o akom probléme, v jadre vysvetľujte, uvažujte, prezentujte osobný názor alebo návrh, v závere je nutné k niečomu dospieť. Zdôrazniť odlišnosť vlastného pohľadu, názorov – prínos príspevku. Pokúste sa vyprovokovať počúvajúcich, aby sa zamýšľali, neboli ľahostajní.

Slávnostný prejav

- dôležité je:

- vlastné hodnotenie aktuálnych javov (subjektívno-objektívny prístup),
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- pestrá modalita viet, využitie emocionálne pôsobiacich prvkov, parafrázovanie a citovanie, využitie okrádlených výrazov, exempli (príkladov), aforizmov, bonmotov (bonmot = vtipné slovo, vtipné porekadlo), paralela, veľmi krátky príbeh (vhodný!!!)
- pestrá lexika, využitie obrazných pomenovaní a opakovacích figúr,
- subjektívnosť pohľadu,
- originalnosť vo vyjadrovaní, nie frázovitosť.

Niekoľko rád

Slávnostný prejav je adresovaný konkrétnym poslucháčom, je potrebné, aby to z textu bolo cítiť – dôležité je oslovenie (nemusí však byť priamo na začiatku, môže byť i v strede textu). Zčať je potrebné pútavo – citátom, výrokom, parafrázou známej myšlienky, príkladom, otázkou... Je dôležité povedať niečo nové, nie osúchané známe heslá. Využite metafory, prirovnania, personifikácie, rečnicke otázky, epitetá, dvojité zápor, elipsu (výpustku), vytýčený vetný člen, opakovanie slov s cieľom zdôrazniť myšlienku...

Umelecký opis

- dôležité je:

- enumerácia zobrazovaných javov,
- subjektívnosť pohľadu na zobrazované javy,
- dodržanie zvoleného kompozičného plánu (napr. od detailov k celku alebo naopak...),
- nadväznosť a logickosť textu, členenie na úvod, jadro a záver (jednotlivé časti na odseky),
- využitie viet s viacnásobným vetným členom, použitie prídavných mien, prísloviak, synonym,
- pestrosť použitých jazykových prostriedkov, tvorivé využitie umeleckých jazykových prostriedkov,
- emocionálnosť.

Niekoľko rád

Cieľom je vyjadriť, ako opisovaný objekt pôsobí na city, aké vyvoláva nálady, predstavy – úprimne vyjadriť subjektívne pocity. V náladovom opise neopisujte, ako opisovaný predmet presne vyzerá (presný opis videného), ale dojem, ktorý vyvoláva. Využíva sa obrazné videnie – využite metafory, personifikácie, metonymiu, prirovnania, podobenstvo (prirovnanie rozvinuté do príbehu alebo príhody, ktorá sa však nemusela stať, ale je dobrým príkladom pre vyjadrenie zobrazovanej vec – napr. povest' o Svätoplukových prútoch, podobenstvo o márnoträtom synovi)...